

TŐZSÉR ÁRPÁD

Anabázis

Elültettük halottainkat, ahogyan ők ültették el életükben a növények, fák magvait s a krumplit, borsót, babot. De ők nem keltek ki: a befüledt mag termékenységét veszti. Haláluk után nem emelkedtek piramisokká s mítoszokká se, keresd nyomukat a kérődző televény zsigereiben. Ülök, utód, egy alvilági égerfa alatt, még éppen hallótávolságra rég elhunyt apámtól, anyámtól s a sírok szuvas fogai közül kiszűrődő suttogásoktól. E suttogást csak én hallom, tulajdonképpen én suttogok, saját magamnak, ígyn: visszavonulsz hát te is a kezdetekhez, amelyek csak a Vég örökvakujának fényénél láthatóak; a te kezdeted képeit elődeidnek (a sírjukban is tovább élő) sejtjei rejtik. Legkorábról csak a Jura kori sárkunyhótokra emlékezhetsz, melyet apád és anyád épített, tapasztott saját kezével az egykori falu még ékesség nélkül való puszta földjén (a Teremtő rakta így az üres síkra, hegyekre a gyenge füveket, szálerdőket). S a kunyhóban estéknént, anélkül, hogy Van Goghról hallottatok volna, pontosan úgy faltátok a héjában főtt krumplit, mint a nueneni De Groot család a Krumplievők című képen. Visszavonulsz hát, s úgy szeretnél visszahátrálni a forrásokhoz, ahogy az ókori Xenophón, aki Perzsiából, a görögök vereségének helyéről úgy vonult vissza Athénba, hogy tízezer katonáját és könyvekre rúgó élményeit is hiánytalanul hazamentette. Ősz van, visszavonulóban a fák is. Mintha Léthének, az emlékezés folyójának a partján ülnél, a fölötted meredező csont égerfáról sóhajok, nagy vereségek, félelmek, remények, csalódások emléke hull rád. Nem könnyű a visszafelé menetelés, nem könnyű újra látni az elesetteket, újra élni a halálokat, másokét s magadéit, megérteni az árulót, a hóhért s az áldozatot: visszamenni a 20. század gyilkos harcterére. Próbálsz fegyelmezni emlékeid sorait, nem engedni a lázadóknak, de megérteni a lázadás okát. Nem könnyű visszavonulni a lét bázisára, a születéshez: legalább félezer paraszangányi és sok sztadionnyi ez az út is, azaz egy egész életutat kell megtenned – visszafelé, cipelned a közben növekvő érzelmi-szellemi málhád, míg végre, kifulladásra, elsusoghatod: Thalatta! Íme, a kezdet s vég! Íme, a Tenger!

TŐZSÉR ÁRPÁD (1935) Pozsony